

C/2024/1188

23.2.2024

P9_TA(2023)0356

Sytuacja w Górskim Karabachu po ataku Azerbejdżanu

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 5 października 2023 r. w sprawie sytuacji w Górskim Karabachu po ataku Azerbejdżanu i utrzymującego się zagrożenia dla Armenii (2023/2879(RSP))

(C/2024/1188)

Parlament Europejski,

- uwzględniając swoje niedawne rezolucje w sprawie sytuacji w Górskim Karabachu, Azerbejdżanie i Armenii, w szczególności rezolucję z 19 stycznia 2023 r. w sprawie konsekwencji humanitarnych blokady w Górskim Karabachu ⁽¹⁾, rezolucję z 10 marca 2022 r. w sprawie niszczenia dziedzictwa kulturowego w Górskim Karabachu ⁽²⁾ oraz rezolucję z 20 maja 2021 r. w sprawie jeńców wojennych pojmanych w czasie ostatniego konfliktu między Armenią a Azerbejdżanem ⁽³⁾,
- uwzględniając istotne dokumenty i umowy międzynarodowe, w tym m.in. Kartę Narodów Zjednoczonych, akt końcowy z Helsinek z 1 sierpnia 1975 r. oraz deklarację z Ałma-Aty z 21 grudnia 1991 r.,
- uwzględniając Powszechną deklarację praw człowieka, Międzynarodową konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, konwencje genewskie i protokoły do nich, Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, europejską konwencję praw człowieka, Konwencję UNESCO z 16 listopada 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz deklarację UNESCO z 17 października 2003 r. dotyczącą celowego niszczenia dziedzictwa kulturowego,
- uwzględniając podstawowe zasady Grupy Mińskiej Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) z 2009 r.,
- uwzględniając oświadczenie trójstronne z 9 listopada 2020 r. podpisane przez przywódców Rosji, Armenii i Azerbejdżanu,
- uwzględniając wspólne oświadczenie przewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych, przewodniczącej Delegacji ds. Stosunków z Zakaukaziem oraz stałych sprawozdawców ds. Armenii i Azerbejdżanu z 19 września 2023 r. w sprawie ataku Azerbejdżanu na Górski Karabach,
- uwzględniając oświadczenia wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa z 19 września 2023 r. w sprawie eskalacji militarnej ze strony Azerbejdżanu i z 21 września 2023 r. w sprawie wydarzeń w Górskim Karabachu oraz wystąpienie wysokiego przedstawiciela z 21 września 2023 r. przed Radą Bezpieczeństwa ONZ w sprawie Górskiego Karabachu,
- uwzględniając oświadczenie rzecznika Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) z 29 września 2023 r. w sprawie wysiedlenia ludności z Górskiego Karabachu,
- uwzględniając apel sekretarza generalnego ONZ António Guterresa z 19 września 2023 r. o natychmiastowe zaprzestanie działań wojennych oraz komentarz wysokiego komisarza ONZ ds. praw człowieka Volкера Türka z 26 września 2023 r.,
- uwzględniając postanowienia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (MTS) z 22 lutego 2023 r. i 6 lipca 2023 r. w sprawie wniosku o wskazanie środków tymczasowych na potrzeby stosowania Międzynarodowej konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (Armenia przeciwko Azerbejdżanowi),

⁽¹⁾ Dz.U. C 214 z 16.6.2023, s. 104.

⁽²⁾ Dz.U. C 347 z 9.9.2022, s. 198.

⁽³⁾ Dz.U. C 15 z 12.1.2022, s. 156.

- uwzględniając Konwencję haską z 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, której Armenia i Azerbejdżan są stronami, pierwszy protokół do tej konwencji, mający zastosowanie do terytoriów okupowanych, oraz drugi protokół do tej konwencji, dotyczący zwiększonej ochrony dóbr kultury,
 - uwzględniając oświadczenie współprzewodniczących Grupy Mińskiej OBWE z 11 listopada 2021 r., w którym przypomniano o konieczności ochrony zabytków i obiektów kultury w regionie,
 - uwzględniając sprawozdanie końcowe Komisji Ekspertów Rady Bezpieczeństwa ONZ powołanej na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 780 (1992 r.),
 - uwzględniając sprawozdanie Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji przy Radzie Europy z 29 marca 2023 r. w sprawie Azerbejdżanu oraz memorandum komisarzy Rady Europy ds. praw człowieka z 21 października 2021 r. w sprawie skutków humanitarnych i skutków w zakresie praw człowieka w związku z wybuchem konfliktu między Armenią a Azerbejdżanem w Górskim Karabachu w 2020 r.,
 - uwzględniając art. 132 ust. 2 i 4 Regulaminu,
- A. mając na uwadze, że konflikt w Górskim Karabachu charakteryzuje się różnymi zawiłościami historycznymi i geopolitycznymi; mając na uwadze, że 19 września 2023 r. Azerbejdżan przeprowadził zaplanowany nieuzasadniony atak wojskowy na Górski Karabach, co doprowadziło do wielu ofiar śmiertelnych; mając na uwadze, że chociaż 20 września 2023 r. osiągnięto porozumienie o zawieszeniu broni, bezpieczeństwo ludności cywilnej pozostającej w Górskim Karabachu nie jest zagwarantowane; mając na uwadze, że według doniesień podczas operacji wojskowej Azerbejdżanu przeciwko Górskiemu Karabachowi setki ormiańskich cywilów zginęło lub odniosło rany; mając na uwadze doniesienia o osobach zaginionych; mając na uwadze, że w porozumieniu o zawieszeniu broni z Azerbejdżanem faktyczne władze Górskiego Karabachu zgodziły się rozwiązać swoje instytucje cywilne, a także rozbroić siły samoobrony, oddać całą broń i wycofać się ze wszystkich pozycji bojowych i posterunków wojskowych; mając jednak na uwadze, że odnotowano wiele przypadków naruszania zawieszenia broni;
- B. mając na uwadze, że atak ten stanowi pogwałcenie praw człowieka i prawa międzynarodowego, a także wyraźne naruszenie trójstronnego oświadczenia o zawieszeniu broni z 9 listopada 2020 r. i zobowiązań podjętych przez Azerbejdżan podczas negocjacji prowadzonych przez UE; mając na uwadze, że 22 maja 2023 r. premier Armenii Nikol Paszinian wyraził gotowość swojego kraju do uznania integralności terytorialnej Azerbejdżanu, w tym Górskiego Karabachu, w zamian za gwarancje bezpieczeństwa dla ormiańskiej ludności w regionie w ramach procesu pokojowego między oboma krajami;
- C. mając na uwadze, że od kiedy 19 września 2023 r. Azerbejdżan przystąpił do ofensywy, ponad 100 tys. Ormian z Górskiego Karabachu zostało zmuszonych do ucieczki do Armenii; mając na uwadze, że w rezultacie w Górskim Karabachu wkrótce nie będzie prawie wcale ludności ormiańskiej, która żyje tam od wieków; mając na uwadze, że rząd Azerbejdżanu oświadczył, iż zagwarantuje prawa ludności cywilnej, w tym prawa do edukacji, prawa kulturalne, prawa religijne i prawa do udziału w wyborach lokalnych; mając na uwadze, że obietnice przestrzegania praw lokalnej ludności nie są uznawane za wiarygodne przez ormiańskich mieszkańców Górnego Karabachu, którzy obawiają się represji lub utraty swobody używania języka oraz praktykowania religii i obyczajów; mając na uwadze, że według wiarygodnych doniesień żołnierze azerbejdżańscy od początku ofensywy dopuszczają się grabieży, destrukcji, przemocy i aresztowań; mając na uwadze, że od 19 września 2023 r. w Azerbejdżanie aresztowano niektórych urzędników i byłych urzędników z Górskiego Karabachu;
- D. mając na uwadze, że czystki etniczne zostały określone przez Radę Bezpieczeństwa ONZ jako działania prowadzące do uczynienia danego obszaru jednorodnym pod względem etnicznym przez użycie siły lub zastraszenie w celu usunięcia z tego obszaru osób należących do innej grupy etnicznej lub religijnej oraz że są one są sprzeczne z prawem międzynarodowym; mając na uwadze, że należy jak najszybciej powstrzymać i odwrócić przymusową masową emigrację ludności ormiańskiej, który to przymus stanowi czystkę etniczną, i zapewnić tej ludności warunki do bezpiecznego powrotu do Górskiego Karabachu; mając na uwadze, że Ormianie z Górskiego Karabachu mają prawo do godnego i bezpiecznego życia w swoich domach; mając na uwadze, że władze Azerbejdżanu zapowiedziały rejestrację wszystkich Ormian mieszkających w Górskim Karabachu;
- E. mając na uwadze, że zarówno Azerbejdżan, jak i Armenia są związane międzynarodowym prawem humanitarnym; mając na uwadze, że trzecia konwencja genewska chroni jeńców wojennych przed wszelkimi formami tortur i okrutnego traktowania; mając na uwadze, że takie czyny popełnione podczas konfliktu zbrojnego stanowią zbrodnie wojenne; mając na uwadze, że czwarta konwencja genewska chroni ludność cywilną w międzynarodowych konfliktach zbrojnych i stanowi, że bezprawne pozbawienie wolności, rozmyślne zabójstwa oraz nieludzkie i poniżające traktowanie osoby podlegającej ochronie stanowią zbrodnie wojenne;

- F. mając na uwadze, że przed tą napaścią zbrojną Azerbejdżan przez dziewięć miesięcy, od 12 grudnia 2022 r., blokował korytarz lacyński – jedyny korytarz lądowy między zamieszkałym przez Ormian Górskim Karabachem a Armenią – i w ten sposób pozbawił ponad 100 tys. Ormian z Górskiego Karabachu swobody przemieszczania się i dostępu do żywności, leków, produktów higienicznych i innych towarów, a w kwietniu 2023 r. utworzył w tym korytarzu punkt kontrolny, naruszając oświadczenie trójstronne z listopada 2020 r.; ponadto gromadził wojska wokół Górskiego Karabachu i wzdłuż granicy z Armenią, zaś azerbejdżańscy przywódcy stosowali agresywną, zaogniającą konflikt retorykę;
- G. mając na uwadze, że w myśl oświadczenia trójstronnego z 9 listopada 2020 r., które zakończyło 44-dniową wojnę, korytarz lacyński miał pozostać pod kontrolą rosyjskich sił pokojowych, a Azerbejdżan miał zagwarantować bezpieczeństwo osób, pojazdów i ładunków przemieszczających się korytarzem lacyńskim w obu kierunkach; mając na uwadze, że tzw. rosyjskie siły pokojowe nie postąpiły zgodnie ze swoim mandatem i nie przeciwstawiły się zablokowaniu przez Azerbejdżan korytarza lacyńskiego, utworzeniu przez niego punktu kontrolnego ani najnowszej azerbejdżańskiej napaści zbrojnej; mając na uwadze, że utrzymując blokadę korytarza lacyńskiego, Azerbejdżan naruszył zobowiązania międzynarodowe wynikające z trójstronnego oświadczenia o zawieszeniu broni z listopada 2020 r.;
- H. mając na uwadze, że w wyniku ponad 9 miesięcy celowo wywołanego głodu i izolacji szczególnie ucierpiały osoby z Górskiego Karabachu, które należą do grup szczególnie wrażliwych, takie jak dzieci, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami i osoby ze schorzeniami przewlekłymi; mając na uwadze, że doprowadziło to m.in. do wzrostu liczby poronień i przedwczesnych porodów, ponieważ kobiety ciężarne nie miały dostępu do odpowiedniej żywności i opieki prenatalnej; mając na uwadze, że Azerbejdżan odciął również dostawy gazu i energii elektrycznej dla regionu, co znacznie wpłynęło na tamtejsze warunki życia, w tym na funkcjonowanie zakładów opieki zdrowotnej i instytucji edukacyjnych; mając na uwadze, że przez blokadę zakłady opieki zdrowotnej w Górskim Karabachu nie miały wystarczających zasobów, aby poradzić sobie z napływem osób rannych w wyniku napaści Azerbejdżanu;
- I. mając na uwadze, że w postanowieniu z 22 lutego 2023 r. w sprawie Armenia przeciwko Azerbejdżanowi MTS nakazał Azerbejdżanowi, aby umożliwił swobodne poruszanie się przez korytarz lacyński oraz podjął wszelkie dostępne mu środki w celu zapewnienia niezakłóconego przepływu osób, pojazdów i ładunków przez korytarz lacyński w obu kierunkach;
- J. mając na uwadze, że 28 września 2023 r. faktyczny prezydent Górskiego Karabachu Samwel Szahramanian został zmuszony do podpisania dekretu o rozwiązaniu wszystkich struktur i instytucji samozwańczej republiki z dniem 1 stycznia 2024 r., w związku z czym samozwańcza Republika Górskiego Karabachu przestanie istnieć;
- K. mając na uwadze, że UE przekazała Międzynarodowemu Komitetowi Czerwonego Krzyża 5 mln EUR na pomoc humanitarną; mając na uwadze, że środki te pomogą ludziom przesiedlonym z Górskiego Karabachu do Armenii oraz osobom znajdującym się w trudnej sytuacji w Górskim Karabachu; mając na uwadze, że rząd Armenii zwrócił się do UE o pomoc w radzeniu sobie z napływem uchodźców z Górskiego Karabachu;
- L. mając na uwadze, że przewodniczący Rady Europejskiej ustanowił jeden z trzech aspektów negocjacji pokojowych między Armenią a Azerbejdżanem;
- M. mając na uwadze, że w Górskim Karabachu znajdują się liczne kościoły, meczety, chaczmary i cmentarze; mając na uwadze, że po tym jak Azerbejdżan wyrządził poważne szkody w ormiańskim dziedzictwie kulturowym podczas wojny w 2020 r., MTS wskazał w postanowieniu z 7 grudnia 2021 r. ⁽⁴⁾, że Azerbejdżan musi „podjąć wszelkie niezbędne kroki, aby zapobiec aktom wandalizmu i profanacji obiektów ormiańskiego dziedzictwa kulturowego, w tym między innymi kościołów i innych miejsc kultu, zabytków, miejsc historycznych, cmentarzy i artefaktów, oraz karać za takie czyny”;
- N. mając na uwadze, że inne państwa, na przykład Turcja, udzieliły Azerbejdżanowi wsparcia politycznego, dyplomatycznego i wojskowego, czym doprowadziły do dalszej eskalacji konfliktu; mając na uwadze, że zgodnie z pkt 9 porozumienia o zawieszeniu broni w Górskim Karabachu z 2020 r. Armenia miała zagwarantować bezpieczeństwo połączeń transportowych między Azerbejdżanem kontynentalnym a jego eksklawą nachiczewańską, które to połączenia były promowane przez Azerbejdżan i Turcję jako „korytarz zangezurski” i były wykorzystywane przez urzędników obu krajów w sposób zagrażający suwerenności Armenii;

⁽⁴⁾ Postanowienie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7 grudnia 2021 r. w sprawie wniosku o wskazanie środków tymczasowych w celu stosowania Międzynarodowej konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (Armenia przeciwko Azerbejdżanowi).

- O. mając na uwadze, że w ostatnich latach przywódcy Azerbejdżanu wielokrotnie wydawali irredentystyczne oświadczenia na temat suwerennego terytorium Armenii; mając na uwadze, że w ciągu ostatnich dwóch lat armia azerbejdżańska wielokrotnie okupowała różne części suwerennego terytorium Armenii i bombardowała cele cywilne na terytorium Armenii;
- P. mając na uwadze, że wcześniejsze ostrzeżenia Parlamentu na temat tej sytuacji nie doprowadziły do żadnych istotnych zmian w polityce UE wobec Azerbejdżanu; mając na uwadze, że trzy dziesięciolecia wysiłków OBWE, UE i innych podmiotów międzynarodowych w zakresie dyplomacji i budowania pokoju nie zniechęciły Azerbejdżanu do użycia siły wojskowej;
1. zdecydowanie potępia zaplanowany i nieuzasadniony atak wojskowy Azerbejdżanu na Ormian z Górskiego Karabachu i wzywa do natychmiastowego i całkowitego zaprzestania przemocy wobec ludności pozostającej w tym regionie; zwraca uwagę, że Azerbejdżan wyraźnie zmierzał do przywrócenia swojej kontroli nad Górskim Karabachem w drodze negocjacji dyplomatycznych i że atak ten jest sprzeczny z deklarowanym przez Azerbejdżan dążeniem do trwałego pokoju z Armenią i godzi w toczące się negocjacje pokojowe między Armenią a Azerbejdżanem;
 2. podkreśla, że atak ten stanowi pogwałcenie prawa międzynarodowego i praw człowieka oraz wyraźne naruszenie trójstronnego oświadczenia o zawieszeniu broni z 9 listopada 2020 r., a także zobowiązań podjętych przez Azerbejdżan podczas negocjacji prowadzonych przez UE; przypomina, że atak nastąpił w kontekście poważnego kryzysu humanitarnego w Górskim Karabachu w następstwie blokady korytarza lacyńskiego przez Azerbejdżan przez ostatnie dziewięć miesięcy, z naruszeniem zobowiązań z Baku oraz prawnie wiążących nakazów MTS; przypomina Azerbejdżanowi, że stosowanie praktyk przymusu, aby usunąć ludność cywilną z danego terytorium, może stanowić zbrodnię przeciwko ludzkości i naruszać Konwencję ONZ w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa;
 3. ubolewa nad ofiarami śmiertelnymi i rannymi w wyniku niedawnego ataku Azerbejdżanu, w tym w następstwie wybuchu w składzie paliwa 25 września 2023 r.; wyraża solidarność z Ormianami z Górskiego Karabachu, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swoich domów i ziemi przodków; uważa, że obecna sytuacja jest równoznaczna z czyszcami etnicznymi, i zdecydowanie potępia groźby i akty przemocy ze strony wojsk azerbejdżańskich wobec ludności Górskiego Karabachu; wyraża uznanie dla władz Armenii za ich wysiłki na rzecz zapewnienia pomocy i schronienia uchodźcom; wzywa instytucje UE i państwa członkowskie, by natychmiast zaoferowały Armenii wszelką niezbędną pomoc w radzeniu sobie z napływem uchodźców z Górskiego Karabachu i wynikającym z tego kryzysem humanitarnym;
 4. wzywa UE i jej państwa członkowskie do przyjęcia ukierunkowanych sankcji wobec członków rządu Azerbejdżanu odpowiedzialnych za wielokrotne naruszenia zawieszenia broni i łamanie praw człowieka w Górskim Karabachu; wzywa do przeprowadzenia dochodzeń w sprawie naruszeń popełnionych przez siły azerbejdżańskie, mogących stanowić zbrodnie wojenne;
 5. przypomina Azerbejdżanowi, że w pełni odpowiada on za bezpieczeństwo i dobre warunki życiowe ogółu ludności Górskiego Karabachu i że musi zostać rozliczony ze swoich działań; domaga się, by Azerbejdżan zapewnił bezpieczeństwo ludności Górskiego Karabachu zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i wszystkimi mającymi zastosowanie konwencjami międzynarodowymi, zasadami międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka, zobowiązaniami międzynarodowymi i zasadami OBWE; wzywa władze Azerbejdżanu, aby umożliwiły ludności ormiańskiej bezpieczny powrót do Górskiego Karabachu, udzieliły solidnych gwarancji ochrony jej praw oraz powstrzymały się od prowokacyjnej retoryki, która mogłaby zachęcać do dyskryminacji Ormian; przypomina władzom Azerbejdżanu, że prawo do powrotu do domu jest podstawową zasadą międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka; wzywa władze Azerbejdżanu do niezwłocznego i szczerego zaangażowania się w kompleksowy i przejrzysty dialog z Ormianami z Górskiego Karabachu, aby zapewnić poszanowanie ich praw i zagwarantować im bezpieczeństwo, w tym prawo do godnego i bezpiecznego życia we własnych domach, prawo do ziemi i własności, możliwość zachowania odrębnej tożsamości i pełnego korzystania z praw obywatelskich, kulturalnych, społecznych i religijnych; wzywa władze Azerbejdżanu do ścisłego konsultowania się z Radą Europy, ONZ, OBWE i innymi organizacjami międzynarodowymi w sprawie najlepszych praktyk, które zagwarantują prawa osobom narodowości ormiańskiej, przy czym podkreśla, że jest to szczególnie ważne ze względu na katastrofalną sytuację w Azerbejdżanie w dziedzinie praw człowieka;
 6. domaga się, aby natychmiast zniesiono blokadę korytarza lacyńskiego w celu dostarczenia pomocy humanitarnej potrzebującym jej osobom w Górskim Karabachu, oraz apeluje, aby korytarz lacyński otwarto w pełni, gdyż stanowi on dla karabaskich Ormian fizyczne połączenie z ich ziemią, własnością, kulturą i dziedzictwem; apeluje do władz Azerbejdżanu, aby dołożyły wszelkich starań, by zapewnić Ormianom, którzy opuścili swoje domy, dostęp do wszelkich niezbędnych informacji na temat tego, jak powrócić do miejsca zamieszkania w Górskim Karabachu i w pełni korzystać ze wszystkich innych praw – do własności, świadczeń socjalnych, edukacji itp. – jeżeli zdecydują się na powrót;

7. wzywa UE i jej państwa członkowskie do pilnego działania, aby Ormianie nadal mieszkający w Górskim Karabachu uzyskali gwarancje bezpieczeństwa i dobrych warunków życiowych oraz aby natychmiast przywrócono temu regionowi pełny dostęp do pomocy humanitarnej; wzywa UE i jej państwa członkowskie, aby zwiększyły swą obecność w terenie, a także znacznie zwiększyły pomoc humanitarną dla osób przesiedlonych z Górskiego Karabachu do Armenii i dla osób mieszkających w Górskim Karabachu; wyraża rozczarowanie sposobem, w jaki zorganizowano i przeprowadzono pierwszą od 30 lat misję ONZ w Górskim Karabachu; wzywa do ustanowienia międzynarodowej obecności w Górskim Karabachu pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych w celu monitorowania sytuacji na miejscu oraz zapewnienia przejrzystości, pewności i poczucia bezpieczeństwa mieszkańcom Górskiego Karabachu, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb humanitarnych i ochrony humanitarnej oraz ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego; apeluje o pilne zastąpienie rosyjskich sił pokojowych misją pokojową ONZ w Górskim Karabachu i wzdłuż granicy międzynarodowej między Armenią a Azerbejdżanem, aby skutecznie chronić Ormian z Górskiego Karabachu;

8. wyraża głębokie zaniepokojenie sytuacją w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, religijnego i historycznego w Górskim Karabachu po masowej emigracji Ormian z tego regionu; wzywa Azerbejdżan, aby zaprzestał niszczenia, zaniedbywania lub zmieniania rodowodu dziedzictwa kulturowego, religijnego lub historycznego w regionie, mając na uwadze niszczenie dziedzictwa kulturowego, religijnego i historycznego od początku konfliktu w Górskim Karabachu, a zamiast tego dążył do zachowania, ochrony i promowania tej bogatej różnorodności, zgodnie z postanowieniem MTS z 7 grudnia 2021 r.; domaga się ochrony ormiańskiego dziedzictwa kulturowego, historycznego i religijnego w Górskim Karabachu zgodnie ze standardami UNESCO i międzynarodowymi zobowiązaniami Azerbejdżanu; nalega, aby Azerbejdżan zezwolił na misję UNESCO w Górskim Karabachu i umożliwił jej niezbędny dostęp do obiektów dziedzictwa kulturowego w celu ustalenia ich obecnego stanu i przeprowadzenia inwentaryzacji;

9. domaga się, by chronić własność tych członków społeczności ormiańskiej, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia kraju, i wzywa Azerbejdżan do uwolnienia wszystkich mieszkańców Górskiego Karabachu, których aresztowano od 19 września 2023 r., w tym byłych urzędników z regionu, oraz wszystkich innych mieszkańców, których aresztowano przed 19 września 2023 r. i po tej dacie, a także do zobowiązania się do szeroko zakrojonej amnestii wobec tych osób;

10. ponownie potępia najazdy zbrojne Azerbejdżanu na uznane przez społeczność międzynarodową terytorium Armenii; ponownie apeluje o wycofanie wojsk Azerbejdżanu z całego suwerennego terytorium Armenii; odrzuca i z głębokim zaniepokojeniem odnotowuje irredentystyczne i prowokacyjne oświadczenia prezydenta i innych azerbejdżańskich urzędników, zawierające groźby wobec integralności terytorialnej i suwerenności Armenii, w tym w związku z korytarzem zangezurskim; ostrzega Azerbejdżan przed jakimikolwiek nierozważnymi działaniami militarnymi wobec Armenii; potępia udział Turcji w zbrojeniu Azerbejdżanu i jej pełne poparcie dla azerbejdżańskich ofensyw zarówno w 2020 r., jak i w 2023 r., a także wzywa Turcję, aby powstrzymała swojego sojusznika, Azerbejdżan, od podejmowania takich nieodpowiedzialnych działań; potępia wsparcie, którego inne państwa udzieliły Azerbejdżanowi podczas tego kryzysu, i wzywa do zaprzestania tego wsparcia, aby zapobiec dalszej eskalacji; ostrzega, że brak poważnych działań ze strony społeczności międzynarodowej mających skutek odstraszący może rozzuchwalić Azerbejdżan;

11. apeluje o kompleksowy przegląd stosunków UE z Azerbejdżanem, z uwzględnieniem ostatnich wydarzeń i pogarszającego się stanu praw człowieka w tym państwie; ubolewa, że przewodnicząca Komisji Ursula von der Leyen określiła Azerbejdżan mianem „wiarygodnego dostawcy energii”; wzywa Komisję, by pilnie zrewidowała „strategiczne partnerstwo” z Azerbejdżanem w dziedzinie energii, ponieważ Azerbejdżan niejednokrotnie nie wywiązywał się ze swoich zobowiązań międzynarodowych, w tym zobowiązań podjętych w trakcie rozmów, w których pośredniczyła UE, oraz wynikających z wiążących przepisów prawa międzynarodowego; zauważa, że rozwijanie takiego „partnerstwa strategicznego” jest niezgodne z celami polityki zagranicznej UE określonymi w art. 21 Traktatu o Unii Europejskiej ze względu na napaść Azerbejdżanu na Armenię we wrześniu 2022 r. oraz nieuzasadnione użycie siły wobec ludności Górskiego Karabachu i jej przymusowe wysiedlenia we wrześniu 2023 r., jak również ze względu na alarmującą sytuację w zakresie praw człowieka w tym kraju; wyraża przekonanie, że z moralnego punktu widzenia negocjacje w sprawie przyszłej umowy o partnerstwie z krajem, który rażąco narusza zasady prawa międzynarodowego i swoje zobowiązania międzynarodowe i jest przez to niesolidnym i niewiarygodnym partnerem, są dla UE nie do przyjęcia; wzywa zatem wysokiego przedstawiciela i ESDZ do zawieszenia negocjacji w sprawie odnowionej umowy o partnerstwie do czasu, aż Azerbejdżan udowodni, że jest faktycznie gotowy przestrzegać praw Ormian w Górskim Karabachu i zapewniać im bezpieczeństwo; wzywa UE i jej państwa członkowskie, aby rozważyły zawieszenie umowy o ułatwieniach wizowych z Azerbejdżanem i rozluźniły współpracę z nim w innych dziedzinach, jeżeli państwo to będzie nadal lekceważyło swoje zobowiązania; uznaje za niedopuszczalne uwagi i groźby skierowane przez władze Azerbejdżanu, w tym ambasadora Azerbejdżanu przy UE, pod adresem posłów do PE;

12. apeluje o zmniejszenie zależności UE od eksportu gazu z Azerbejdżanu; jest poważnie zaniepokojony tym, że Azerbejdżan importuje rosyjski gaz, a Rosja ma znaczny udział w produkcji i transporcie azerbejdżańskiego gazu do UE, co jest sprzeczne z celem UE zakładającym osłabienie zdolności Rosji do kontynuowania wojny napastniczej przeciwko Ukrainie przez zmniejszenie dochodów Rosji z eksportu ropy naftowej i gazu do UE; apeluje do Komisji, aby zbadała podejrzenia, że gaz, który Azerbejdżan eksportuje do UE, tak naprawdę pochodzi z Rosji; apeluje o całkowite zawieszenie importu ropy naftowej i gazu z Azerbejdżanu do UE w razie agresji wojskowej naruszającej integralność terytorialną Armenii lub w razie poważnych ataków hybrydowych wymierzonych w porządek konstytucyjny i instytucje demokratyczne Armenii; w związku z niedawną inwazją Azerbejdżanu na Górski Karabach apeluje o zawieszenie protokołu ustaleń w sprawie partnerstwa strategicznego w dziedzinie energii między Unią Europejską a Azerbejdżanem;

13. potępia bezczynność rosyjskich „sił pokojowych” i ogólną rolę odgrywaną przez Rosję, która przez dziesięciolecia podsyciała konflikt i wykorzystywała go do własnych korzyści politycznych;

14. potępia prezydenta Turcji Recepta Tayyipa Erdoğana za wykorzystywanie konfliktu zbrojnego w Górskim Karabachu do szerzenia imperializmu i za zachęcanie do dalszych ataków na suwerenność Armenii; wzywa Turcję, aby przyjęła konstruktywne i odpowiedzialne podejście do integralności terytorialnej Armenii oraz wspierała pokój w regionie;

15. wyraża uznanie dla premiera Armenii Nikola Pasziniana za jego zaangażowanie na rzecz pokoju; przypomina o zobowiązaniu UE do wspierania suwerenności, demokracji i integralności terytorialnej Armenii; zdecydowanie potępia nasilające się rosyjskie hybrydowe próby destabilizacji sytuacji politycznej w Armenii; z zadowoleniem odnotowuje, że Armenia ratyfikowała Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego; uważa, że UE musi wykorzystać potencjalną próżnię geopolityczną i zapewnić Armenii ambitny plan współpracy poprzez ulepszenie obecnej kompleksowej i wzmocnionej umowy o partnerstwie, co silniej zakotwaczy Armenię we wspólnocie zachodnich demokracji oraz pomoże jej odblokować stosunki z sąsiadami, w szczególności z Turcją;

16. wzywa UE do pozytywnego rozpatrzenia wniosku Armenii o wsparcie za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Pokoju, jeżeli Armenia ponownie rozważy swoje obecne sojusze wojskowe; wzywa UE do znacznego zwiększenia pomocy humanitarnej i finansowej dla Armenii, do której napływają dziesiątki tysięcy uchodźców; w związku z przerwaniem edukacji przez tysiące osób narodowości ormiańskiej wzywa UE do pomocy w organizowaniu i finansowaniu stypendiów dla ewakuowanych uczniów i studentów, tak by mogli oni kontynuować naukę;

17. ponownie wyraża poparcie dla suwerenności i integralności terytorialnej zarówno Azerbejdżanu, jak i Armenii; wzywa Azerbejdżan do potwierdzenia, że jednoznacznie zobowiązuje się do poszanowania integralności terytorialnej Armenii; uważa, że prawdziwy dialog między Azerbejdżanem, Armenią i przedstawicielami Ormian z Górskiego Karabachu to jedyna droga do trwałych postępów, i wzywa UE i jej państwa członkowskie do wspierania takich wysiłków; popiera trwające rozmowy pokojowe między Armenią a Azerbejdżanem, które poważnie utrudniła niedawna operacja wojskowa przeciwko Górskiemu Karabachowi; podkreśla, że potrzebne jest kompleksowe porozumienie pokojowe między Armenią a Azerbejdżanem, które musi obejmować wzajemne uznawanie integralności terytorialnej, gwarancje praw i bezpieczeństwa ludności ormiańskiej w Górskim Karabachu oraz uwolnienie więźniów; podkreśla, że godny i trwały pokój regionalny, który gwarantuje dalszą suwerenność, niezależność i integralność terytorialną obu krajów, jest warunkiem wstępnym stabilności w regionie;

18. wzywa misję cywilną UE w Armenii (EUMA), aby ściśle monitorowała zmieniającą się sytuację w zakresie bezpieczeństwa na miejscu, przedstawiała przejrzyste sprawozdania Parlamentowi i wносиła aktywny wkład w rozwiązanie konfliktu; wzywa UE i jej państwa członkowskie do wzmocnienia mandatu EUMA, zwiększenia jej liczebności, przedłużenia czasu jej trwania, a także do umieszczenia obserwatorów wzdłuż granicy z Turcją; ubolewa, że Azerbejdżan nigdy nie zezwolił na rozmieszczenie EUMA na swoim terytorium, i wzywa ten kraj do zezwolenia na obecność EUMA po jego stronie granicy i w Górskim Karabachu;

19. z wielkim niezadowolaniem odnotowuje, że Komisja i Rada zlekceważyły regularne ostrzeżenia Parlamentu dotyczące sytuacji w Górskim Karabachu i ryzyka katastrofalnego rozwoju sytuacji; ubolewa, że działania UE nie przyniosły dotychczas pozytywnych rezultatów; domaga się, aby ESDZ ponownie rozważyła swoje działania w Kaukazie Południowym i oddelegowała tam wyspecjalizowany personel; ubolewa nad powolną reakcją ze strony instytucji unijnych, gdyż wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa wydał oświadczenie dopiero dwa dni po rozpoczęciu przez Azerbejdżan ataku na Górski Karabach;

20. ubolewa, że posłowie do Parlamentu Europejskiego zgodzili się na podróże do Azerbejdżanu, wizyty w regionie Górskiego Karabachu i pobyty w luksusowych hotelach organizowane i opłacane przez urzędników azerbejdżańskich oraz nie zadeklarowali tych podróży; ponownie apeluje o bardziej rygorystyczne zasady dotyczące podróży urzędników, które są opłacane przez obce państwa i zagraniczne podmioty; ubolewa, że zobowiązania tego nie wprowadzono w decyzji z 13 września 2023 r. w sprawie zmian w Regulaminie Parlamentu Europejskiego służących poprawie uczciwości, niezależności i rozliczalności; wzywa Komisję Spraw Konstytucyjnych do zaproponowania przeglądu Regulaminu Parlamentu, tak by zakazać posłom do Parlamentu Europejskiego akceptowania podróży i zakwaterowania opłacanych przez strony trzecie, w tym urzędników z państw nienależących do UE i przedstawicieli interesów korporacyjnych;

21. wzywa UE i jej państwa członkowskie, aby pilnie ponownie oceniły strukturę dyplomatyczną i sytuację bezpieczeństwa Unii oraz konfigurację geopolityczną w szerszym pojętym regionie Kaukazu Południowego w świetle nowych faktów na miejscu i interesów krajów takich jak Rosja, Turcja czy Iran, a także by opracowały strategię w odpowiedzi na rosnącą tendencję autokratycznych reżimów do odrzucania wysiłków dyplomatycznych i uciekania się do brutalnych działań wojskowych;

22. ubolewa, że rząd węgierski postanowił zablokować wspólne oświadczenie wszystkich państw członkowskich UE potępiające operację wojskową prowadzoną przez Azerbejdżan przeciwko ludności ormiańskiej w Górskim Karabachu; apeluje do Rady, aby jednomyślnie poparła bardziej aktywne zaangażowanie UE w ochronę praw człowieka i propagowanie pokoju między Azerbejdżanem a Armenią;

23. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, wiceprzewodniczącemu Komisji / wysokiemu przedstawicielowi Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, prezydentowi, rządowi i parlamentowi Republiki Azerbejdżanu, prezydentowi, rządowi i parlamentowi Republiki Armenii, dyrektor generalnej UNESCO, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz Radzie Europy.